

Бабушко Світлана Ростиславівна,

Попович Сергій Іванович

ЕТНО-ТУРИСТИЧНА ПРОПОЗИЦІЯ В УКРАЇНІ

Нині туризм – одна із економічних галузей, що найбільш динамічно розвиваються, і разом з іншими супутніми галузями дають до 10% світового ВВП; кожне десяте робоче місце пов'язане з туристичною індустрією; 7% світового експорту становлять надходження від туризму [1]. Особливого розвитку набуває сталий туризм, який визначають як розвиток, що забезпечує визначений тип рівноваги, баланс між його соціально-економічними та природними складовими [2, с. 55]. Оптимальне використання ресурсів навколишнього середовища, підтримка соціально-культурних особливостей туристичних дестинацій та спільнот, які там проживають, можуть ефективно досягатися й завдяки етно-туризму.

Оскільки етно-туризм – відносно новий вид спеціалізованого туризму, чіткого визначення цього явища у науковій літературі поки що не існує, так як і єдиного написання терміну: окремо (етно туризм) чи через дефіс (етно-туризм) чи разом (етнотуризм). Проте у зарубіжній науковій літературі прийнято вважати, що етно-туризм – це поїздки, подорожі, екскурсії, в яких увагу туристів більше акцентовано на виробі людини, ніж на природу, та які спрямовано на надання туристам можливості самим спробувати життя місцевого населення [3, с. 11]. Вітчизняні науковці розуміють етно-туризм як такий вид поїздок, під час яких туристи вивчають певну етнічну групу населення, їх життя, особливості культури, побутові моменти тощо. Його мета – не лише збагачення духовної культури, але водночас і виховання у молодого покоління національної самосвідомості, самоідентифікації. В рамках етнічного туризму можливе відвідування місць, де проживали предки або самі туристи, які виїхали з цих територій чи яких було примусово виселено. Відтак, етно-туризм ще називають «ностальгічним» [4].

Етно-туризм базується на бажанні туристів досліджувати культурну спадщину, мову та звичаї окремих етнічних громад. У підсумку, етно-туризм

сприяє збереженню культурної ідентичності місцевих громад і максимізує їхні економічні та соціальні вигоди без чи, принаймні, з мінімальним рівнем негативного впливу на навколишнє середовище. Розвиток етно-туризму сприяє зростанню зайнятості місцевого населення та відновленню економіки сільських районів, заохочує розвиток малих і середніх підприємств та розвиток економічної діяльності країни загалом. Розвиток цього виду туризму дозволяє місцевим громадам генерувати значні доходи, які, зазвичай, використовуються для майбутнього поліпшення якості життя місцевих жителів (через розвиток освіти, послуги охорони здоров'я тощо). Серед переваг етно-туризму варто назвати також сприяння збереженню місцевих ремесл, ремісничих навичок, мистецьких подій та ін. Безпосередній контакт туристів з місцевим населенням сприяє кращому розумінню та посиленню зв'язків між представниками різних культур чи різних етнічних груп.

Отже, переваги розвитку етно-туризму очевидні: економічні, фінансові, соціальні, культурні, які в комплексі уможливають сталий розвиток громади й місцевості, де проживають її члени.

Етно-туризм в Україні переважно представлено через діяльність етнографічних музейних комплексів, де туристи у невимушеному форматі можуть пізнати справжню українську культуру (речі господарського вжитку, автентичний одяг, зразки народного мистецтва минулих століть, фольклор). В Україні існує понад 10 музеїв під відкритим небом, так звані «скансени». Найвідоміші з них – Національний музей народної архітектури та побуту в Києві «Пирогово», Переяслав-Хмельницький Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини, комплекс «Мамаєва Слобода» у м. Київ, Музей народної архітектури та побуту у Львові «Шевченківський гай» та ін.

Іншим прикладом етно-туризму є так звані «етно-села», що набувають все більшої популярності у всьому світі. Цей термін означає «невеличкі, сільські туристичні дестинації, які ніби пробуджують до життя давно-минулі часи та пропонують гостям шанс спробувати тогочасне життя, побут, традиції» [5].

Варто зауважити, що такі села з'являються завдяки ініціативі окремих людей, які організували їх як приватні підприємства. Іншими словами, це – фінансові проекти. На відміну від Європейських країн, де такий бізнес є популярним, і завдяки якому з'явилися етно-села для туристів, в Україні поки що популярні окремі етно-хати, що називаються «агросадибами».

Як свідчить аналіз інтернет-ресурсів, в Україні згадується єдине етно-село – «Дивосвіт», яке знаходиться у с. Червонокозацьке Вольнянського району Запорізької області. Це – інтерактивний, творчий і водночас соціальний проект з відродження українського села. Реконструйовано, відроджено та підготовлено для прийому гостей дві селянські садиби в українському стилі, притаманному цій місцевості. На території села розміщено землянку, сім альтанок у різних архітектурних стилях, властивих народам, що проживають у Запорізькій області, ставок, дитячий майданчик, юрта, мангальний комплекс. Етно-село приваблює любителів зеленого туризму, які можуть відчувати себе близькими до природи і побачити етнічну культуру запорізького краю. В селі постійно живуть «ремісники» і проводять майстер-класи із землеробства, покосу, в'язання снопів, гончарної справи, вишивки, кулінарії, ткацтва та плетіння.

Агросадиби, натомість, є досить популярними і численними у всіх куточках України. Одна із найвідоміших – Соколиний хутір, розташований на березі р. Смож у с. Петрушівка на Чернігівщині неподалік палацово-паркового комплексу «Качанівка». Комплекс надає послуги зеленого туризму. Проте туристи можуть долучитися і до культури й побуту українського народу через різноманітні активності, що пропонуються на хуторі: ковальство, гончарство, карбування монет, козацькі забави та ін.

Аналіз наявної етно-пропозиції в Україні свідчить, що цей вид туризму все ще перебуває на початковому етапі свого розвитку. Пропозиція переважно базується на традиційній українській кухні, багатих та різноманітних природних ресурсах, традиціях та звичаях українського народу. Туристи в Україні можуть пізнати справжнє життя і побут українців завдяки окремим

можливостям. У наявних етно-селах та агросадибах можуть зайнятися такими видами активностей, як катанням на конях, човнах, велосипедах, стрільбою з лука, рафтингом та ін. Проте пріоритетними видами діяльності в етно-туризмі все ж таки мають бути специфічні види діяльності, властиві корінному населенню.

Необхідно зазначити також відсутність вибору, оскільки пропозиція етно-туризму в Україні є не дуже чисельною та диверсифікованою, носить сезонний характер, що обмежує його переваги. Варто згадати й те, що регіональна культура, мистецтво і традиції не завжди включені до цієї пропозиції. Загалом, у всіх етно-туристичних пропозиціях акцентується загальноукраїнська культура й лише в окремих випадках пріоритетним є місцевий колорит.

Така ж ситуація спостерігається і з природними, кліматичними та історичними особливостями місць, що використовуються в етно-туризмі. У пропозиції відсутні чіткі регіональні особливості, що вирізняють одне місце від іншого. Нарешті, в етно-туризмі поки що поза увагою залишаються традиційні стилі будівництва та їх інкорпорування в природній ландшафт місцевості.

З огляду на викладе вище, для розвитку етно-туризму необхідно здійснити цілу низку заходів, серед яких підвищення рівня спілкування туристів з місцевим населенням, яке проживає поблизу етно-сіл. Для цього доцільно організувати тематичні та фольклорні вечори, оригінальні музичні події, майстер-класи з місцевих ремесл чи приготування страв місцевої кухні. Ці заходи покращать наявну пропозицію та забезпечать більше задоволення туристів.

Розвитку етно-туризму також можуть сприяти різні заходи з просування його іміджу. Нині реклама діючих етно-сіл, агросадиб переважно зводиться до наявності їхньої веб-сторінки, як свідчить аналіз інтернет-ресурсів, та співпраці з окремими турагенціями. Доцільно було б розширювати рекламну діяльність з популяризації вітчизняних етно-пропозицій й іншими засобами.

Таке розширення сприятиме переходу етно-туризму в Україні на новий щабель розвитку.

Крім того, пропонуючи етно-послуги туристам, громади мають відповідально ставитися до своїх природних та історико-культурних ресурсів; систематично здійснювати моніторинг та оцінювання впливу етно-туризму на навколишнє середовище. Для цього громаді необхідно отримувати належну підтримку урядових структур у питаннях планування, створення й надання привабливої етно-туристичної пропозиції.

Зазначені рекомендації не вичерпують усіх можливостей подальшого розвитку етно-туризму в Україні. Звернення до зарубіжного досвіду етно-сіл та втілення їх прогресивних ідей також сприятимуть популяризації етно-туризму в Україні, отриманню економічних і фінансових переваг, зростанню рівня соціальної відповідальності й дбайливого ставлення до навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. UNWTO Tourism Highlights. 2018 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>
2. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія, вид. 2-ге перероб та доп. К.: Вид-во КНТЕУю 2009. 463 с.
3. Bolnik S. Promoting the Culture Sector through Job Creation and Small Enterprise Development in SADC Countries: The Ethno-tourism Industry. SEED Working Paper. No 50. Geneva: International Labour Office. 2003. 79 p.
4. Кулаковська І.М. Розвиток етнічного туризму на Житомирщині. Актуальні питання культурології. Вип.12. 2012. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdakk/2012_3/26.pdf
5. Nikolic I. Ethno Tourism Offers a Window into Traditional Serbia. BalkanInsight. 2016. URL: <https://balkaninsight.com/2016/06/26/ethno-tourism-offers-a-window-into-traditional-serbia-06-13-2016/>